**ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ**
**ТЕМАТИҠ ПЛАНЛАШТЫРЫУ**

**5 КЛАСС (102 СӘҒӘТ)**

| Тематик блок, тема | Төп йөкмәтке | Уҡыусыларәшмәкәрлегенең төп төрҙәре |
|---|---|---|
| **Мин һәм минең донъям (57 сәғәт)** | | |
| **Һаумы, мәктәп (12 сәғәт)** | *Һаумы, мәктәп*<br>М. Кәрим «Уҡыусыға», Ғ.Рамазанов «Йәшә, тыуған ерем!».<br>Ф.Ғөбәйҙуллина«Рәйфә мәктәпкә бара»,<br>Е.Кучеров «Шүльгәнташ мәмерйәһе»,<br>Фонетика. Орфоэпия и Графика. Өн һәм хәреф. Алфавит (ҡабатлау) | Практик эш: мәктәп тураһында ҙур булмаған текст төҙөү, тема буйынса диалогтар, дәреслектән текстар уҡыу, эш дәфтәрендә эш төрҙәрен башҡарыу.<br>Индивидуаль эш: һүҙлектәрҙән кәрәкле һүҙҙәрҙе табыу;<br>Коллектив эш: тексты күсереп яҙыу һәм таныш булмаған һүҙҙәрҙе, һүҙбәйләнештәрҙе, һөйләмдәрҙе билдәләү һәм һүҙҙәрҙе һүҙлекәрҙән табыу |
| | *Минең мәктәбем*<br>А.Игебаев «Һау булығыҙ, аҡҡоштар!»,<br>Р. Султангәрәев «Шағир», С. Алибаев. «Яҡшы»,<br>Тартынҡы һәм һуҙынҡы өндәрҙең системаһы.<br>Һуҙынҡы өндәрҙең дөрөҫ әйтелеше (ҡабатлау) | Парҙар менән эш: яңы уҡыу йылына әҙерләнеү, мәктәп тормошо тураһында диалог ҡороу.<br>Индивидуаль эш: тел материалында төҙөлгән текстар уҡыу. Текстарҙы дөрөҫ уҡыу ҡағиҙәләрен һаҡлау һәм дөрөҫ интонация менән уҡыу; һорауҙарға яуап биреү;<br>Практик эш: һүҙҙәрҙе уҡыу һәм һуҙынҡы өндәрҙе дөрөҫ әйтеү |
| | *Минең класташтарым*<br>«Уҡыусылар» (“Башҡортостан уҡытыусыһы” журналынан), Ғ.Ҡотоева «Белем көнө».<br>Тартынҡы өндәрҙең дөрөҫ әйтелеше (ҡабатлау) | Индивидуаль эш: Белем көнө менән ҡотлауҙар яҙыу; үҙаллы уҡыу һәм ҙур булмаған текстарҙы аңлау, һорауҙарға яуап биреү;<br>Практик эш:класташтарының исемдәрен башҡорт телендә алфавит тәртибендә яҙыу;<br>Индивидуаль эш: таныш булмаған һүҙҙәрҙе һүҙлектәрҙән |

| | | |
|---|---|---|
| | | табыу |
| **Үҙем тураһында (12 сәғәт)** | *Мин һәм минең ғаиләм*<br>Ф. Рәхимғолова «Матур менән көслө», Б. Байым “Йәйем”, В.Гудков «Көҙ көнө», Р.Искужина «Минең ҡустыларым», Ә.Хәбибуллина «Беҙҙең ғаилә»<br>Ижек. Ижек төрҙәре (ҡабатлау) | Индивидуаль эш: үҙең тураһында телдән һөйләү: үҙеңдең ғаилә ағзалары һәм туғандарың тураһында һөйләү..<br>Парҙар менән эш: яңы һүҙҙәр ҡулланып, ҙур булмаған текст төҙөү;<br>Практик эш: һүҙҙәрҙе һәм һүҙбәйләнештәрҙе күсереп яҙыу һәм һүҙҙәрҙе ижектәргә бүлеү, юлдан юлға дөрөҫ күсереү |
| | *Үҙем тураһында*<br>Й.Солтанов “Башҡортостан флагы”, Ф.Рәхимғолова “Беҙҙең әсәй”, “Яңы фатир” (“Йәншишмә” гәзитенән).<br>Баҫым. Башҡорт һәм рус телендә баҫымдар (ҡабатлау) | Практик эш: үҙ ғаиләңдең шәжәрәһен төҙөү;<br>Парҙар менән эш: диалогтар төҙөү һәм һүҙҙәрҙә баҫымды дөрөҫ ҡуйыу |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>И.Бураҡаев һ.б. «Башҡа халыҡтар шәжәрә яҙғанмы?».<br>«Сыбар тауыҡ» (рус халыҡ әкиәте) | Индивидуаль эш: «Сыбар тауыҡ»әкиәтен уҡыу, һорауҙарға яуап биреү һәм йөкмәткеһен һөйләү;<br>Коллектив эш: И.Бураҡаев һ.б. «Башҡа халыҡтар шәжәрә яҙғанмы?» уҡыу һәм үҙ ғаиләңдең шәжәрәһен төҙөү.<br>Өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау |
| **Кеше. Тән ағзалары. Шәхси гигиена (3 сәғәт)** | *Кеше. Тән ағзалары. Шәхси гигиена*<br>И.Ғүмәрова «Уңған ҡыҙ»,<br>А.Кандратова «Һөйләйбеҙ», Әкиәт «Аҡыллы турғай».<br>Морфемика һәм һүҙьяһалыш. Тамыр һәм | Шәхси гигиена, көн режимы, сәләмәт тормош алып барыу тураһында әңгәмә үткәреү.<br>Практик эш: текст уҡыу һәм телдән һөйләү өсөн план төҙөү;<br>Индивидуаль эш: грамматик эш төрө буйынса эшләү (өйрәнелгән кимәлдә) |

| | | |
|---|---|---|
| | аффикс.һүҙҙең тамыры. Тамырҙаш һүҙҙәр | |
| **Яңы йыл менән! (12 сәғәт)** | *Яңы йыл* Г.Юнысова “Ҡыш бабай”, Ф.Иҫәнғолов «Алдаҡсы йондоҙҙар», Ҡ.Даян «Шыршы», З.Биишева «Ауырыуҙан ҡотолдо», Лексикология и фразеология. Фразеологизмдар,уларҙың мәғәнәһе. Ҡулланыу үҙенсәлектәре | Коллектив эш: ҡотлау открыткалары, смс хәбәрҙәр яҙыу. Индивидуаль эш: тел материалы нигеҙендә төҙөлгән текстарҙы дөрөҫ һәм кәрәкле интонация менән ҡысҡырып уҡыу. Парҙарҙа эш: дәреслектәге һүрәттәр буйынса эш төрҙәрен башҡарыу, диалог ҡороу. Практик эш: текст буйынса эш төрҙәрен башҡарыу: тексты уҡыу, һорауҙарға яуап биреү, йөкмәткеһен үҙләштереү |
| | *Беҙҙең елка* А. Исмәғилева «Яуа ҡарҙар...», М.Ғәли «Беҙҙең елка». Е.Кучеров «Ғинуар». «Карнавал» («Аманат» журналынан) Бер һәм күп мәғәнәле һүҙҙәр | Коллектив эш: текстарҙы уҡыу һәм текст буйынса һорауҙар төҙөү. Индивидуаль эш: грамматик эш төрҙәрен башҡарыу (өйрәнелгән кимәлдә). Практик эш: текстан һүҙҙәрҙе һәм һүҙбәйләнештәрҙе күсереп яҙыу һәм бер һәм күп мәғәнәле һүҙҙәрҙе айырыу |
| | *Телмәр үҫтереү* “Ҡышҡы уйындар” сюжетлы картина | Индивидуаль эш: картинаны үҙ аллы ҡарау һәм өйрәнеү. Коллектив эш: картина буйынса тәҡдим ителгән һорауҙар, терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр буйынса һөйләмдәр төҙөү. Индивидуаль эш: картина буйынса ҙур булмаған текст төҙөү. Өйрәнелгән һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәрҙе ҡабатлау |
| **Аҙыҡ-түлек. Кейем-һалым. Өй. Магазин (6 сәғәт)** | *Аҙыҡ-түлек. Кейем-һалым.* Г.Ғәлиева «Икмәк», Ф.Туғыҙбаева «Яңы күлдәк», | Коллектив эш: составление текста по теме: “Икмәк –бар нәмәгә баш” темаһы буйынса синоним һәм антонимдар |

| | | |
|---|---|---|
| | А.Ягафарова “Бал”<br>Антонимдар.<br>Синонимдар | ҡулланып, ҙур булмаған текст төҙөү.<br>Ололарҙың хеҙмәтен хөрмәт итеү буйынса проблемалы һорау ҡуйыу.<br>Тексты уҡыу, тәржемә һәм ҡыҫҡаса йөкмәткеһен һөйләү.<br>Практик эш: грамматик эш (өйрәнелгән кимәлдә) башҡарыу |
| | *Магазин. Өй*<br>Г.Абдулхаева “Икмәк үткән юл”<br>Р.Шәкүр «Эшһөйәрҙәр иле».<br>Т.Ғәниева “Бишбармаҡ”,<br>А.Гиталов “Икмәк тураһында уйҙар”<br>Омонимдар | Икмәкте һаҡлау һәм игенсе хеҙмәтен, оло кешеләрҙең хеҙмәтен ихтирам итеү тураһында проблемалы һорау ҡуйыу.<br>Индивидуаль эш: Г.Абдулхаева “Икмәк үткән юл” тексын уҡыу һәм тәржемә итеү.<br>Коллектив эш: Т.Ғәниева “Бишбармаҡ” шиғырын тасуири уҡыу һәм башҡорт милли аштары темаһы буйынса әңгәмә ойоштороу |
| **8 Март – Ҡатын ҡыҙҙар көнө! (12 сәғәт)** | *Ҡатын-ҡыҙҙар көнө*<br>Ф.Мөхәмәтйәнова “Әсәйем”<br>М.Пляцковский “Ел белһен...”, Ф.Туғыҙбаева «Тыуған көн»,<br>Ғ.Байбурин һүҙҙәре,<br>Р.Сәлмәнов музыкаһы «Яратам мин илемде» (йыр)<br>Морфология.<br>Исем (ҡабатлау).<br>Яңғыҙлыҡ һәм уртаҡлыҡ исемдәр | Коллектив эш: исемдәрҙе ҡулланып, ҡотлау открыткалары һәм смс хәбәрҙәр яҙыу.<br>Парҙарҙа эш: текстарҙы уҡыу һәм һүҙлектәр ярҙамында тәржемә итеү.<br>Индивидуаль эш: һүзлектәрҙән таныш булмаған һүҙҙәрҙең тәржемәһен табыу<br>Парҙарҙа эш: яңғыҙлыҡ исемдәр ҡулланып, текстар уйлап яҙыу |
| | *Минең әсәйем*<br>Ә.Ихсан «Әсә рәхмәте»,<br>З.Әхмәтйәнова «Нәби менән әбей»,<br>З.Ханнанова “Мин | Индивидуаль эш: Ә.Ихсан «Әсә рәхмәте» тексының төп йөкмәткеһен һөйләү.<br>Парҙарҙа эш: исемдәрҙе килеш менән үҙгәртеү. |

| | | |
|---|---|---|
| | бәхетле...”,<br>Ф.Юлдашбаева “Минең өләсәйем”<br>Исемдәрҙең килеш менән үҙгәреше | Практик эш: “Минең әсәйем” тигән темаға әңгәмә ойоштороу |
| **Башҡортостан – минең тыуған яғым (12 сәғәт)** | | |
| **Тыуған Башҡортостаныңды беләһеңме? (12 сәғәт)** | *Минең Башҡортостаным*<br>С.Әлибаев «Тыуған ерем», “Башҡортостан” (“Аҡбуҙат” журналынан),<br>М.Пришвин «Тәбиғәтте һаҡлаясаҡбыҙ»,<br>Ф.Ғөбәйҙуллина «Башҡортостан флагы» Сифат (ҡабатлау). Дөйөм грамматик мәғәнәһе, морфологик үҙенсәлектәре һәм синтаксик функцияһы | Уҡыусыларҙы үҙҙәре йәшәгән республиканың үткәне, бөгөнгөһө, киләсәге менән таныштырыу төп маҡсат булып тора. Республика тураһында улар тулы мәғлүмәтле булырға тейеш. Бының өсөн «Башҡортостан» темаһы буйынса тәҡдим ителгән материалдың тулы һәм тарихи яҡтан дөрөҫ сағылдырыуына иғтибар итергә кәрәк.<br>Парҙарҙа эш: “Башҡортостан – минең тыуған ерем” темаһы буйынса диалогтар ҡороу |
| | *Тәбиғәт менән бергә*<br>М.Ситдикова “Республика көнө”, Ф.Ғөбәйҙуллина “Республиканың дәүләт символдары”, С.Йәнтүриндән «Ҡурай», Р.Латыпова, Р.Камалова “Салауат Юлаев”, С.Юлаев «Уралым», “Ағиҙел йылғаһы” (“Киске Өфө” гәзитенән).<br>Ҡылым (ҡабатлау). Дөйөм грамматик мәғәнәһе, морфологик | Практик эш: составление предложений по теме «Минең Башкортостаным» темаһы буйынса сифаттар ҡулланып, һөйләмдәр төҙөү.<br>Проект эше: «Минең тыуған Башҡортостаным»темаһы буйынса проект эше ҡороу<br>Индивидуаль эш: тыуған яҡ тәбиғәте тураһында телдән һөйләү..<br>Парҙарҙа эш: ҡылымдар ҡулланып, тәҡдим ителгән тема буйынса бәйләнешле текст төҙөү.<br>Төркөмдә эш: тексты уҡыу һәм |

| | | |
|---|---|---|
| | үҙенсәлектәре һәм синтаксик функцияһы | һорауҙарға яуап биреү. Коллектив эш: «Минең Ватаным»темаһы буйынса проект эше ҡороу |
| | *Телмәр үҫтереү* В.Меос “З.Исмәғилевтың тыуған яҡтары. Сәрмән”. | З.Исмәғилевтың ҡыҫҡаса биографияһы менән танышыу. В.Меос “З.Исмәғилевтың тыуған яҡтары. Сәрмән” картинаһы буйынса план төҙөү. Терәк һүҙҙәр һәм терәк һүҙбәйләнештәр менән танышыу. Картина буйынса бирелгән һорауҙарға ентекле яуап биреү. Картина буйынса бәйләнешле текст төҙөү. Орфография һәм пунктуация ҡағиҙәләрен (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Тыуған яҡтың тәбиғәте (31 сәғәт)** | | |
| **Йыл миҙгелдәре (12с.)** | *Йыл миҙгелдәре* И.Бураҡаев, М. Бураҡаева, М.Юлмөхәмәтов «Беҙ тәбиғәт менән бергә», Г.Скребицкийҙән «Көҙ - рәссам», К. Тәңреколов «Дүрт ҡыҙ», К.Ушинскийҙан «Дүрт теләк», Л.Шаһисолтанов «Көҙгө урманда», Ф.Рәхимғолова «Ҡайҙан белдең?», С.Муллабаев «Хикмәтле ҡар», Алмаш (ҡабатлау). Зат алмаштары. Эйәлек алмаштары. | Коллектив эш: текст уҡыу һәм һорауҙарға яуап биреү. Практик эш: текст уҡыу һәм текстың төп фекерен билдәләй белеү. Парҙарҙа: эйәлек заты алмаштарын ҡулланып, тыуған яҡ тәбиғәте тураһында ҙур булмаған текст төҙөү. Экскурсиялар ойоштороу, тәбиғәтте күҙәтеү, алған тәьҫораттар буйынса әңгәмә үткәреү |
| | *Тәбиғәт күренештәре* М. Дилмөхәмәтов «Яҙ», | Коллектив эш: тыуған яҡ тәбиғәтен, һауа торошон, йыл |

| | | |
|---|---|---|
| | М. Дилмөхәмәтов «Сәскә менән күбәләк», Л. Толстой «Бабай һәм Һыу инәһе». Л.Шаһисолтанова “Көҙгө урманда”, С.Әлибаев “Матур көн” Билдәһеҙлек алмаштары | миҙгелдәрен һүрәтләү. Парҙарҙа эш: йортхайуандары, ҡырағай хайуандар, йылы яҡҡа осоусы ҡоштар, йорт ҡоштары тураһында диалог ҡороу. Тәбиғәтте һаҡлау тураһында проблемалы һорау ҡуйыу. Практик эш: йылы миҙгеле тураһында, тәбиғәт тураһында күрһәтеү, билдәһеҙлек алмаштары ҡулланып, текст төҙөү |
| **Яҙ етте (14 сәғәт)** | *Яҙ* Ә.Ихсан «Яҙ», С. Муллабаев «Олатай», В.Осеева «Әбей», Р.Ғарипов “Сыйырсыҡ”, Ф.Ғөбәйҙуллина «Минең дуҫым компьютер», М.Дилмөхәмәтов «Яҙ». Күрһәтеү алмаштары | Тәбиғәтте күҙәтеү, алған тәьҫораттар буйынса дискуссиялар үткәреү. Яҙ көнө үткәрелгән милли байрамдар тураһында әңгәмә ҡороу. Коллектив эш: Р.Ғариповтың биографияһы менән танышыу һәм «Сыйырсыҡ» шиғырын тасуири уҡыу. Парҙарҙа эш: күрһәтеү алмаштары ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Ҡоштар –беҙҙең дуҫтарыбыҙ* Е. Кучеров «Ҡоштар ҡасан ҡайта?», Ф.Рәхимғолова «Еңеү көнө», В.Исхаҡов «Миҙал һәм малай», С. Богомазов «Беҙгә тыныслыҡ кәрәк», К.Ушинский «Баҡсасы һәм уның улдары», Н. Надеждина «Яҙҙың тәүге сәскәһе», А.Асадуллина “Өмәлә”. Һорау алмаштары Билдәләү алмаштары | Коллектив эш: «Ҡоштар – беҙҙең дуҫтарыбыҙ» темаһы буйынса проект эше ҡороу. Парҙарҙа эш: һорау алмаштары ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Телмәр үҫтереү* | Р.Нурмөхәмәтов «Эштән һуң» |

| | | |
|---|---|---|
| | Р.Нурмөхәмәтов «Эштән һуң» (картина) | (картина) буйынса инша яҙырға әҙерләнеү.<br>Картина буйынса бирелгән һорауҙарға ентекле яуап биреү.<br>Картина буйынса бәйләнешле текст төҙөү.<br>Орфография һәм пунктуация ҡағиҙәләрен (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Йәйҙе ҡаршылайбыҙ (5сәғәт)** | *Һаумы, йәй!*<br>С.Әлибаев «Һаумы, йәй!», Ә.Чаныш. «Ҡоштоң ғүмере – йырында»,<br>“Ҡарға бутҡаһы”,<br>“Һабантуй” (“Аҡбуҙат” журналынан”<br>Юҡлыҡ алмаштары | Чтение текстов и беседа о летнем отдыхе детей, труде, помощи взрослым.Уҡыусыларҙың йәйге ялы, хеҙмәте, ололарға ярҙам итеүҙәре тураһында әңгәмә үткәреү.<br>Парҙарҙа эш: юҡлыҡ алмаштары ҡулланып, үҙ фекереңде әйтеү |
| | *Тыуған ер!*<br>А.Игебаев «Тыуған ер».<br>“Лагерь иртәһе” (“Аманат” журналынан”)<br>Алмаш (ҡабатлау) | Уҡыусылар менән кеше тормошонда хеҙмәттең роле тураһында әңгәмә үткәреү.<br>Парҙарҙа эш: юҡлыҡ алмаштары ҡулланып, диалогтар төҙөү |
| **Уҡыусыларҙың белемдәрен тикшереү һәм үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2 сәғәт)** | | Үтелгән материалдарҙы ҡабатлау, контроль эш яҙҙырыу, алынған белемдәрен коррекциялау буйынса эштәр башҡарыу |
| **102 сәғәт** | | |

## 6 КЛАСС (102 СӘҒӘТ)

| Тематик блок, тема | Төп йөкмәткe | Уҡыусыларэшмәкәрлегенең төп төрҙәре |
|---|---|---|
| **Мин һәм минең донъям (32 сәғәт)** | | |
| **Беҙҙең мәктәп (16 сәғәт)** | *Беҙҙең класс һәм минең дуҫтарым*<br>Т.Ғәниева «Беренсе сентябрь», «Намыҫлы бул» («Көс һәм рух тамырҙары» | Индивидуаль эш: текстың йөкмәткеһен һөйләргә өйрәнеү. Коллектив эш: Т.Ғәниева «Беренсе сентябрь» шиғырын тасуири уҡыу, “Белем көнө” |

| | | |
|---|---|---|
| | китабынан),Ф.Фәткуллина «Ҡояш», “Сыйырсыҡ” (“Мәктәп календары”нан) Һан. Ябай һәм ҡушма һандар. | темаһына әңгәмә ойоштороу. «Намыҫлы бул» («Көс һәм рух тамырҙары» китабынан)текстан таныш булмаған һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр яҙып алыу һәм уларҙың тәржемәһен һүҙлектәрҙән табыу. Парҙар менән эш: һандар ҡулланып, диалог төҙөү. |
| | *Көҙ күренештәре* С.Аксаков «Аҡҡош», Г.Яҡупова “Октябрь”, Р.Низамов “Көҙ картинаһы” К.Кинйәбулатова «Көҙҙәр еткәс» М.Горький «Китапты яратығыҙ!». Ябай һәм ҡушма һандар | Коллектив эш: дәреслек буйынса эш төрҙәрен башҡарыу. Практик эш: дәреслектә бирелгән текстарҙан һандарҙы табыу, ябай һәм ҡушма һандарҙы айырыу |
| **Дуҫлыҡ ҡәҙерен бел! (16 сәғәт)** | *Дуҫлыҡ* Р. Бикбаев «Дуҫлыҡ ауыр саҡта һанала «, «Һеҙҙе ҡунаҡҡа саҡырҙылар... («Ҡыҙҙарға мең кәңәш» китабынан). Һан төркөмсәләре: төп һандар | Индивидуаль эш: телмәр этикетын һаҡлап, дуҫыңа шәхси смс хәбәр яҙыу. Практик эш: «Һеҙҙе ҡунаҡҡа саҡырҙылар... « («Ҡыҙҙарға мең кәңәш» китабынан) тексын уҡыу һәм һандарҙы табып, төркөмсәләрен (өйрәнелгән кимәлдә) билдәләү. Беседа үткәреү: «Халыҡтар дуҫлығы – Рәсәй берҙәмлеге». Орфография һәм пунктуация (өйрәнелгән кимәлдә) ҡағиҙәләрен һаҡлау |
| | *Минең дуҫтарым* Д. Фатихова «Кем дуҫ?», А.Йәғәфәрова «Дуҫлыҡ менән шаярмайҙар». Г.Юнысова «Башкортостан –дуҫлыҡ иле». Рәт һандары | Кешеләр араһындағы дуҫлыҡ, ысын дуҫлыҡтың мөһим мәғәнәһе тураһында әңгәмә үткәреү. Практик эш: Һандар ҡулланып, үҙегеҙ тураһында һөйләү. Парҙарҙарҙа эш: рәт һандары ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Телмәр үҫтереү* О.Багаевская “Ҡунаҡтар | Индивидуаль эш: картинаны үҙ аллы өйрәнеү. |

| | | |
|---|---|---|
| | (Тыуған көн”) (картина) | Коллектив эш: һүҙлек эше, һорауҙар ярҙамында картина буйынса һөйләмдәр төҙөү.<br>Практик эш: ҙур булмаған текст төҙөү. Өйрәнелгән лексиканы һәм грамматиканы ҡабатлау.<br>Яҙыуҙа орфография һәм пунктуация ҡағиҙәләрен ҡулланыу |
| **Башҡортостан – минең тыуған яғым (17 сәғәт)** | | |
| **Башҡортостан ере буйлап (17 сәғәт)** | *Минең Ватаным*<br>А. Филиппов «Ватан»,<br>Ф. Мөхәмәтйәнов «Кешем – ил күрке». Р. Бикбаев «Салауат батыр һәйкәле»,<br>В. Дмитриев «Ҡайын».<br>Йыйыу һандары | Парҙарҙа эш: йыйыу һандары ҡулланып, диалог төҙөү.<br>Индивидуаль эш: В. Дмитриев «Ҡайын» тексын уҡыу һәм уның структур үҙенсәлектәрен билдәләү. Уҡылған текст буйынса план төҙөй белеү |
| | *Минең Башкортостаным*<br>А. Ахметова «Ҡайындар ниңә аҡ (әкиәт) З.Ураҡсин «Яраҡлашыу», Р.Ураҡсина “Башҡортостан”,<br>М. Карим «Ватаным «.<br>Бүлем һәм сама һандары | Парҙарҙарҙа эш: бүлем һәм сама һандары ҡулланып, диалог төҙөү.<br>Индивидуаль эш: тыңланған текстың төп йөкмәткеһен һөйләү һәм һорауҙарға яуап биреү.<br>Парҙарҙарҙа эш: «Минең Башкортостаным!» темаһы буйынса проект эше ҡороу |
| | *Үҙ тыуған яғығыҙҙы яратығыҙ!*<br>С. Юлаев «Тыуған илем», Г. Молодцов «Башкирия»,<br>Ф. Туғыҙбаева «Кем уңған?», М. Карим «Дим буйы», В. Сухомлинский «Сөнки мин - кеше», Ғ.Хөсәинов. «Оло яҙыусы һәм ғалим», Ә. Әсәдуллина «Хушлашыу».<br>Кәсер һандары | Коллектив эш: кәсер һандары ҡулланып, ҙур булмаған хәбәр еткереү.<br>Практик эш: текстың өлөштәрен билдәләү буйынса эш: текстың баш өлөшө, төп өлөш, тамамланыу өлөшө.<br>Индивидуаль эш: коммуникатив мәсьәләне хәл итеү йәһәтенән текстарҙан һүҙ һәм һүҙбәйләнештәрҙе яҙып алыу; уҡылған текстың планын төҙөү |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>В.Меос “Тауҙарҙа томан. Белорет районы” (картина) | В.Меостың ижады менән танышыу, уның картиналарын тҫкә төшөрөү. |

| | | |
|---|---|---|
| | | Коллектив эш: картина буйынса әңгәмә ойоштороу.<br>Практик эш: һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр яҙыу һәм һөйләмдәр төҙөү |
| **Тыуған яҡтың тәбиғәте (51 сәғәт)** | | |
| **Ҡыш дауам итә (16 сәғәт)** | *Ап-аҡ ҡыш*<br>Ф.Мәҡсүтова «Ҡар бөртөктәре», И.Ф. Зиянчковскийҙан «Ҡышҡы тәбиғәт», «Ҡоштар донъяһы» («Башҡортостан» газетаһынан), Г.Яҡупова «Уртаҡ ҡыш»,<br>Рәүештәрҙең дөйөм грамматик билдәләре. Рәүеш төркөмсәләре.<br>Төп рәүеш. Сәбәп-маҡсат рәүеше | Коллектив эш: тәбиғәттә күҙәтеү һәм ҡыш үҙенсәлектәрен билдәләү.<br>Алған тәьҫораттар буйынса әңгәмә. Парҙар менән эш: сәбәп-маҡсат рәүештәре ҡулланып, диалогтар төҙөү.<br>Индивидуаль эш: өлгө, план, терәк һүҙҙәр, һүрәттр ҡулланып, “Ҡыш етте” темаһы буйынса ҙур булмаған сығыш әҙерләү |
| | *Ҡар яуа*<br>К.Шафиҡова «Ҡар яуа», Х. Ғиляжев «Оса күктә», Т.Сәғитов «Икмәк»,<br>Ә. Бикташев «Хыял»,<br>К. Чарушин «Ҡыш етте», И. Киньябулатов «Хәйерле иртә, донъя!»,<br>К. Киньябулатова «Аҡ нур булып балҡыны». Н. Наджми «Ҡыш»,<br>Ваҡыт рәүеше. Урын рәүеше. | Ҡыш миҙгелендә үтә торған милли халыҡ байрамдары менән таныштырыу. Проблемалы һорау: тәбиғәтте һаҡлау һәм ҡыш көндәрендә ҡышлаусы ҡоштарға ярҙам итеү.<br>Парҙар менән эш: ваҡыт һәм урын рәүештәре ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>И.И.Шишикин «Ҡарағай урманындағы иртә» (картина) | Һүҙлек эше.<br>Коллектив эш:картина буйынса тәҡдим ителгән һорауҙар, терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр буйынса һөйләмдәр төҙөү.<br>Индивидуаль эш: картина буйынса ҙур булмаған текст төҙөү.<br>Өйрәнелгән һүҙҙәр һәм |

| | | |
|---|---|---|
| | | hүҙбәйләнештәрҙе ҡабатлау. |
| **Яҙ килә, яҙ! (17 сәғәт)** | *Яратҡан миҙгелем*<br>Р.Янбулатова «Ҡоштар ҡайта», Ҡ.Кулиев «Бөтә тереклекте һаҡлағыҙ», Г.Юнысова «Тәбиғәтте шулай яраталармы?», Р.Ҡужина-Латыпова «Күҙҙәреңдә әсәй – донъя…», К.Кинйәбулатова «Ҡарғалар йыры»<br>Күләм-дәрәжә рәүештәре<br>Сағыштырыу рәүештәре | Яҙ миҙгеленең үҙенсәлектәре тураһында әңгәмә үткәреү.<br>Практик эш: Г.Юнысова «Тәбиғәтте шулай яраталармы?» тексын уҡыу һәм текст буйынса әңгәмә үткәреү.<br>Коллектив эш: үҙләштерелгән яңы һүҙҙәрҙе, күләм-дәрәжә, сағыштырыу рәүештәре ҡулланып, һөйләмдәр төҙөү |
| | *Халыҡ йолалары*<br>Р. Солтангәрәева «Ҡарға бутҡаһы», З.Биишева «Баҡсала», Ф.Рәхимғолова «Апрель йылмая», Я. Колас «Яҙ тураһында йыр»,<br>Ә. Саяпова «Еңеү көнө», С. Әлибаев «Беҙ һанайбыҙ һандарҙы»,<br>Н. Виноградованан «Урманда йөрөү ҡағиҙәләре»<br>Сәбәп-маҡсат рәүештәре | Яҙ айҙарында үтә торған милли халыҡ йолалары менән таныштырыу. Яҙғы тәбиғәткә экскурсиялар ойоштороу, сәскә, шифалы үләндәр исемлектәре менән таныштырыу.<br>Индивидуаль эш: сәбәп-маҡсат рәүештәре ҡулланып, диалог ҡороу.<br>Дәреслектә бирелгән текстар буйынса эш төрҙәрен башҡарыу.<br>Практик эш: Б.Домашников. «Май. Ҡайынлыҡ» картинаһы буйынса терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәргә таянып, һөйләмдәр уйлау һәм бәйләнешле текст уйлап яҙыу |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>Б.Домашников. «Май. Ҡайынлыҡ» (картина), | Рәссамдың ижады менән танышыу. Б.Домашников. «Май. Ҡайынлыҡ» картинаһының исеменә иғтибар итеү һәм уҡыусыларҙың фекерҙәрен тыңлау. Белешмә өсөн бирелгән һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр ҡулланып, һөйләмдәр төҙөү. План буйынса һөйләргә өйрәнеү. |
| **Йәмле йәй килә (18 сәғәт)** | *Йәйҙе яратам!*<br>Г.Фәйзи «Йәйҙе яратам», | Тема буйынса уҡыусыларҙың йәйге ялын ойоштороу, уны |

| | | |
|---|---|---|
| | С.Хәжиев “Июнь”, Р.Әхмәҙиев «Июнь һәм май», Ш.Янбаев «Һабантуй», Р.Ғабдрахманов. «Ил төкөрһә, күл була», Р.Ғамзатов «Әсә йыры»,», М.Сиражи «Йәй», В.Ғүмәров “Тәбиғәт шифаханалары”. Рәүештәрҙең сағыштырыу һәм артыҡлыҡ дәрәжәләре. | нисек файҙалы итеп үткәреү тураһында әңгәмәләр ойоштороу. Йәй миҙгеленең үҙенсәлектәрен билдәләү, йәй көндәрендәге хәүефһеҙлек ҡағиҙәләре менән танышыу. Сәскәләр, шифалы үләндәр, ағастар атмалары менән таныштырыу, уларҙы танырға өйрәтеү. Парҙарҙа эш: рәүештәрҙең сағыштырыу һәм артыҡлыҡ дәрәжәләрен ҡулланып, “Йәйге тәбиғәт” темаһына ҡыҫҡа текст төҙөп яҙыу |
| | *Йәмле йәй* Г.Яҡупова “Июль”, “Сәскәләрҙән сәскәләргә ҡунып...” ("Мәктәп календары"нан), "Балан" ("Йәшлек" гәзитенән), А.Ферсман "Күҙәтергә өйрән", С.Йәһүзин "Ҡурай”, С.Әлибай “Сал Урал”Й.Солтанов “Тыуған еркәйем”. Рәүеш (нығытыу) | Балаларҙыңйәйге ялы, хеҙмәт, ололарға ярҙам итеү тураһында текстар уҡыу һәм әңгәмәләр үткәреү. Үҙләштергән яңы һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәрҙе ҡулланып, һорауҙарға яуап биреү. Индивидуаль эш: Р.Ғамзатовтың «Әсә йыры» тексын уҡыу, һүҙлек эше үткәреү, һәм төп мәғәнәһен аңлау, текст буйынса һорауҙар төҙөү. Парҙарҙа эш: рәүештәрҙе ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Телмәр үҫтереү* А.Тюлькин “Өфө ҡалаһындағы Шихандар”(картина) | Коллектив эш: А.Тюлькин “Өфө ҡалаһындағы Шихандар” картинаһы буйынса рәүештәр ҡулланып, ҙур булмаған текст төҙөү, дәфтәргә яҙыу. Картина буйынса эшләү күнекмәләрен үҙләштереү. Төрлө төрҙәге һүҙлектәрҙе маҡсатҡа ярашлы ҡулланыу |
| **Уҡыусыларҙың белемдәрен тикшереү һәм үтелгәндәрҙе** | | Үтелгән материалдарҙы ҡабатлау, контроль эш яҙҙырыу, алынған белемдәрен коррекциялау буйынса эштәр |

| | | |
|---|---|---|
| **ҡабатлау (2 сәғәт)** | | башҡарыу. |
| | Проект эше | Проект төҙөйҙәр, әңгәмәләшеүсене тыңларға, ишетергә өйрәнәләр, яуаптарҙы уйлай, йөкмәткене анализлау һәм һөҙөмтәне презентациялау. |
| | Белемдәрен тикшереү | Контроль эштәр башҡаралар. |
| **102 сәғәт** | | |

## 7 КЛАСС (102 СӘҒӘТ)

| Тематик блок, тема | Төп йөкмәтке | Уҡыусыларэшмәкәрлегенең төп төрҙәре |
|---|---|---|
| **Мин һәм минең донъям (64 сәғәт)** | | |
| **Мәктәп – белем шишмәһе (12 сәғәт)** | *Минең мәктәп*<br>З.Биишева «Мәктәпкә тәү барған көн», М.Карим «Уҡытыусыма», Т.Дәүләтбирҙина «Миҙгелдәр», Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау (һан) | Индивидуаль эш: Белем көнө менән ҡотлап, открыткалар, смс хәбәрҙәр яҙыу.<br>Коллектив эш: М.Каримдең ҡыҫҡаса биографияһы менән танышыу һәм «Уҡытыусыма» шиғырын тасуири уҡыу, йырын тыңлау.<br>Парҙар менән эш: һандар ҡулланып, бөгөнгө һаya торошо тураһында диалог төҙөү. |
| | *Мәктәп йылдары*<br>К.Паустовский “Әсә теле”, Ә.Әсәдуллина “Хушлашыу”, К.Ушинскийҙан “Көҙгө көн”, Г.Пикунова “Музейҙар” Грамматика буйынса үтелгәндәрҙе ҡабатлау (рәүеш) | Практик эш: «Мәктәбем минең» темаһы буйынса терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр, һүрәттәр, һүҙлектәр ҡулланып, ҙур булмаған текст яҙыу. Текст төҙөү барышында текст төҙөү нормаларын (тема тап килеүе, эҙмә-эҙлелек, текст өлөштәренең бәйләнеше) һаҡлау.<br>Парҙарҙа эш: карточкалар менән эш төрөн башҡарыу (тәҡдим ителгән рәүештәргә антонимдар яҙыу) |
| **Спорт. Спорт** | *Мин спорт яратам* | Ил, республика кимәлендәге |

| | | |
|---|---|---|
| **кәрәк-яраҡтары (14 сәғәт)** | «Беҙҙең ғаилә - ярышта» («Мәктәп календарынан»), И.Мифтахова “Һаулығығыҙҙы һаҡлағыҙ”, “Спорт түңәрәктәре” («Мәктәп календары»нан). Ярҙамсы һүҙ төркөмдәренә дөйөм характеристика. Үҙаллы һүҙ төркөмдәренән ярҙамсы һүҙ төркөмдәренең айырмалығы.Ярҙамсы һүҙ төркөмдәренең дөрөҫ яҙылышы | данлыҡлы спортсмендар тураһында газета материалдарына таянып, . телетапшырыуҙарға нигеҙләнеп һөйләшеү. Кешенең һаулығы, спорттың әһәмиәте тураһында әңгәмә. Парҙар менән эш: ярҙамсы һүҙҙәр ҡулланып, диалог төҙөү. Коллектив эш: өйрәнелгән тел материалын ҡулланып, уҡыу ҡағиҙәләре, интонация нормалары һаҡлап, текстарҙы ҡысҡырып уҡыу |
| | *Спорт* Н. Идельбай «Беҙҙең катокта». Ф.Маҡсютов «Осоусы», Р. Әйүпов «Милли уйындар», «Башҡортостан ҡалаларында спорт» («Мәктәп календары»нан). “Башҡортостан ҡалаларында спорт” (“Аманат” журналынан) “Башҡортостан – чемпиондар иле” (“Мәктәп календары”нан). Ярҙамсы һүҙ төркөмдәренең функциялары. Ярҙамсы һүҙ төркөмдәренең дөрөҫ яҙылышы | Коллектив эш: дәреслек буйынса бирелгән текстарҙың йөкмәткеһен үҙләштереү, һөйләү телмәрен үҫтереү. “Спорт – минең тормошомда” темаһынабуйынса дилог ҡороу. Уҡыусыларҙың спорт түңәрәктәргә йөрөүҙәре тураһында һөйләүе. Башҡортостанда спортҡа айырым иғтибар бирелеүе, республиканың данлыҡлы спортсмендары тураһында әңгәмә ойоштороу, әңгәмә барышында ярҙамсы һүҙҙәр ҡулланыуға айырым иғтибар биреү. Тәҡдим ителгән текстарҙан ярҙамсы һүҙ төркөмдәрен билдәләү һәм уларҙың дөрөҫ яҙылышын аңлатыу |
| | Телмәр үҫтереү Т.Яблонская «Иртә» (картина) | Индивидуаль эш:картинаны үҙаллы өйрәнеү.. Коллектив эш: һүҙлек эше, картина буйынса тәҡдим ителгән һорауҙарҙы ҡулланып, һөйләмдәр төҙөү. |

| | | |
|---|---|---|
| | | Индивидуаль эш: терәк һүҙҙәр, һүҙбәйләнештәр ярҙамында текст төҙөү. Өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау. Яҙыуҙа орфография һәм пунктуация ҡағиҙәләрен (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Мин һәм беҙҙең ғаилә (12 сәғәт)** | *Мин һәм минең ғаиләм*<br>К. Шафиҡова Әсәй күҙҙәре”, “Әсә һүҙе” (“Башҡорт халыҡ ижады”нан), “Ҡошҡа әйләнгән әбей» (Башҡорт халыҡ әкиәте), Н. Сәлимов “Оҡшаштар”, Ҡ.Даян “Атай кәңәше”,<br>С. Әлибаев “Матур көн”, “Етегән йондоҙ” (легенда), З.Воскресенская “Әсә!”, Ф. Рәхимғолова “Беҙҙең әсәй”, Ш.Бикҡол ”Атай менән өләсәй”, Й.Солтанов “Кәнәфер сәскәһе”.<br>Бәйләүестәр.<br>Бәйләүестәрҙең грамматик функциялары.<br>Теркәүестәрҙең бүленеше.<br>Бәйләүестәрҙең дөрөҫ яҙылышы | Һүҙлек эше: башҡорт телендә туғанлыҡ терминдарын үҙләштереү. Индивидуаль эш: үҙең һәм туғандарың , ғаилә ағзалары араһындағы йылы мөнәсәбәт тураһында һөйләү.<br>Парҙар менән эш:ял көндәре, ял итеү урындарына барыу тураһында диалог төҙөү.<br>Коллектив эш: дәреслектә бирелгән текстарҙы тасуири уҡыу һәм уның төп йөкмәткеһен һәм фекерен аңлау.<br>Парҙар менән эш: бәйләүестәр ҡулланып, диалог төҙөү.<br>Индивидуаль эш: текстарҙан ҡыҫҡа фразалар яҙып алыу һәм уны үҙ телмәреңдә ҡулланыу |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>Ф. Исмәғилев “Йылға буйында” (картина) | Индивидуаль эш: картинаны үҙаллы өйрәнеү.<br>Уҡыусыларҙы картинаны ҡарарға һәм картинаның төп йөкмәткеһен аңларға өйрәтеү. Картина буйынса һүҙҙәр, һүҙбәйләнештәр яҙыу. План төҙөү. План буйынса һөйләргә өйрәтеү. |
| **Борон борон заманда... (8 сәғәт )** | *Башҡорт халыҡ ижады*<br>«Ҡан ҡәрҙәш» (Башҡорт халыҡ әкиәте), А.Таһирова | Коллектив эш: дәреслектә тәҡдим ителгән текстарҙы аңлап уҡыу һәм төп йөкмәткеһен |

| | | |
|---|---|---|
| | «Зәңгәр тауҙар илендә», Г.Цепулин “Ҡыйыулыҡ, батырлыҡ...”, Ф. Туғызбаева. «Тайыштабан ниңә өйөнән сыҡмай?». Теркәүес. Теркәүес тураһында төшөнсә. Һөйләмдең тиң киҫәктәре һәм ҡушма һөйләмдең өлөштәре араһында бәйләнеү сараһы булараҡ теркәүес. Теркәүестәрҙе һөйләмдәрҙе һәм текст өлөштәрен бер-береһенә бәйләү сараһы булараҡ ҡулланыу. Теркәүестәрҙең дөрөҫ яҙылышы | һөйләү. Парҙар менән эш: теркәүестәр ҡулланып, диалог төҙөү. Практик эш: әкиәттәр уйлау һәм йомаҡтар ҡойоу, мәҡәлдәрҙең мәғәнәһен аңлатыу. Индивидуаль эш: текстарҙы күсереп яҙыу һәм аңлашылмаған һүҙҙәрҙе һүҙлектәрҙән табыу һәм һүҙлек дәфтәрҙәренә яҙыу |
| **Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ (8 сәғәт)** | *Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ* Ш.Бикҡол “Тыныслыҡ кәрәк”, В. Баймырҙина “Дуҫлыҡ”, К.Кинйәбулатова “Дуҫтарым күп”, Г. Юнысова “Умырзая”. Киҫәксә. Киҫәксәләрҙең бүленеше. Киҫәксәләрҙең дөрөҫ яҙылышы | Коллектив эш: кеше араһындағы һәм халыҡтар араһындағы дуҫлыҡ тураһында текстар уҡыу Парҙар менән эш: киҫәксәләр ҡулланып, диалогтар ҡороу. Проблемалы һорау: кешеләр араһында дуҫлыҡты һаҡлау, ысын дуҫлыҡтың ҙур мәғәнәгә эйә булыуын аңлау. Индивидуаль эш: текстың йөкмәткеһен аңлау һәм һорауҙарға ентекле яуап биреү |
| | *Минең дуҫтарым* Р. Мөхәммәтов “Тауышһыҙ Талип”, С. Әлибаев “Дуҫтарым”, С.Әлибаев “Ҡайын һыуы”, М. Ғафури “Болон”, Н.Мусин “Урман – байлыҡ”, А. Гессен буйынса “Пушкин һәм китаптар. Киҫәксәләр менән һөйләмдәрҙә интонация үҙенсәлектәре. Киҫәксәләрҙең дөрөҫ | Тексты эмоциогаль ҡабул итеү һәм тасуири уҡыу. Һорауҙарға яуап биреү һәм тексҡа ҡарата һорауҙар төҙөй белеү. Дуҫлыҡ, халыҡтар дуҫлығы тураһында әңгәмәләр үткәреү. Парҙарҙа эш: дуҫтар, дуҫлыҡ тураһында киҫәксәләр ҡулланып, диалог төҙөү. Индивидуаль эш: дуҫлыҡ тураһында афоризмдар уҡыу һәм дуҫлыҡ тураһында үҙ фекереңде |

| | | |
|---|---|---|
| | яҙылышы. | әйтә белеү |
| **Башҡортостан – минең тыуған яғым (12 сәғәт)** | | |
| **Башҡортостан – алтын бишек (12 сәғәт)** | *Башҡортостан –тыуған яғым*<br>М.Кәрим “Башҡортостан”, Башҡорт халыҡ йыры “Урал”.<br>Р.Ғарипов «Урал йөрәге»,<br>Х. Назар «Урал имәне».<br>Б.Рафиҡов “Беҙҙең Ватан”<br>Мөнәсәбәт һүҙҙәр | Парҙар менән эш: модаль һүҙҙәр ҡулланып, диалог төҙөү.<br>Индивидуаль эш: Х. Назар «Урала имәне» тексы буйынса һорауҙар төҙөү, таныш булмаған һүҙҙәрҙе һүзлектәргә яҙып алып, тәржемә итеү.<br>Коллектив эш: Р.Ғариповтың ҡыҫҡаса биографияһы менән танышыу һәм «Урал йөрәге» шиғыр тасуири уҡыу |
| | *Башҡортостандың күренекле урындары*<br>«Арҡайым» («Йәншишмә» газетаһынан), Й.Солтанов «Уралым».<br>Мөнәсәбәт һүҙҙәрҙең телмәрҙә ҡулланыу роле | «Арҡаим» тексын уҡыу һәм ентекле йөкмәткеһен һөйләү. Текстан иң мөһим мәғлүмәтте һайлап алыу.<br>Парҙар менән эш: ярҙвмсы һүҙ төркөмдәре ҡулланып, диалог төҙөү. Проблемалы һорау: Рәсәйҙә һәм Башҡортостан Республикаһында архитектура һәйкәлдәрен һаҡлау |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>Ә.Арыҫланов «Л.Н.Толстой Башҡортостанда» (картина) | Картина буйынса инеш һүҙ. Һүзлек эшен үткәреү.Словарная работа.<br>Ә.Арыҫланов. «Л.Н.Толстой Башҡортостанда» картинаһы буйынса план төҙөү. Терәк һүҙҙәр һәм терәк һүҙбәйләнештәр менән танышыу. Картина буйынса бирелгән һорауҙарға ентекле яуап биреү. Картина буйынса бәйләнешле текст төҙөү. Орфография һәм пунктуация ҡағиҙәләрен (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Тыуған яҡтың тәбиғәте (24 сәғәт)** | | |
| **Көҙ-хеҙмәт һәм** | *Золотая осень* | Индивидуаль эш: дәреслектәге |

| | | |
|---|---|---|
| **байлыҡ миҙгеле (12 сәғәт)** | Д.Булгакова «Илһам донъяһы», «Алтын башаҡтар» (башҡорт халыҡ әкиәте), «Көҙ уртаһы» (из «Мәктәп календарынан»), М. Белахова «Икмәк». Ымлыҡтартар тураһында төшөнсә. Уларҙың һөйләмдәге роле. Ымлыҡтарҙың дөрөҫ яҙылышы. | текстарҙы уҡыу, план төҙөү һәм план ярҙамында уҡылған текстарҙың йөкмәткеһен телдән һөйләү һәм яҙыу. Парҙар менән эш: ымлыҡтар ҡулланып, диалог төҙөү. Проблемалы һорау: ололарҙың хеҙмәтен һаҡлау һәм кеше тормошонда хеҙмәттең әһәмиәте Өйрәнелгән лексиканы ҡабатлау |
| | *Көҙгө эштәр* Т.Йосопов «Икмәк еҫе», А.Игебаев «Тыуған ерем», Н.Мусин «Тәбиғәтте һаҡлағыҙ!», «Бал ҡорто» («Башҡортостан» гәзитенән), Ғ. Муртазин «Кем дөрөҫ?». Ымлыҡтарҙы интонацион һәм пунктуацион билдәләү | Парҙар менән эш: ярҙамсы һүҙ төркөмдәре ҡулланып, көҙгө тәбиғәтте һүрәтләү. Индивидуаль эш: чтение и анализ текста Н.Мусиндың «Тәбиғәтте һаҡлағыҙ!» тексын уҡыу һәм иң мөһим фекерҙе яҙып алыу. Проблмелы һорау: тәбиғәтте һаҡлау өсөн нимә эшләргә кәрәк?. Тыңланған һәм уҡылған тексты темаһынан, идея, структураһы күҙлегенән сығып анализлау |
| **Йәмле йәй (12 сәғәт)** | *Прекрасное время* З. Ҡотлогилдина «Йәй», Б. Баимов «Ямғыр яуа», Н. Кутдусов «Ҡырмыҫҡалар», С.А. Лавочкин «Самое важное», Б. Бикбай «Лагерь иртәһе». Оҡшатыу һүҙҙәре. Оҡшатыу һүҙҙәрен, экспрессияны сағылдырыу сараһы булараҡ, һөйләү телмәрендә, матур әҙәбиәт телендә ҡулланыу | Экология, тәбиғәтте һаҡлау, кешенең тирә-яҡ мөхиткә тәьҫире тураһында әңгәмә ойоштороу. Парҙар менән эш: сюжетлы һүрәттәр буйынса үтелгән лексиканы ҡулланып, текст төҙөү. Практик эш: тәҡдим ителгән план һәм терәк һүҙҙәр, һүҙбәйләнештәр ярҙамында инша элементы менән үҙ тексыңды төҙөү һәм уға исем биреү Төркөмдә эш: “Минең яратҡан миҙгелем” темаһына проект эше ҡороу |

| | | |
|---|---|---|
| | “Үҙе сәғәт, үҙе сәскә” (“Аҡбуҙат” журналынан), М.Ғафури “Йәй”. Оҡшатыу һүҙҙәрен интонацион һәм пунктуацион айырыу | Индивидуаль эш: “Йәй” темаһы буйынса үҙләштерелгән лексиканы ҡабатлау һәм практикала ҡулланыу. Парҙарҙа эш: оҡшатыу һүҙҙәре ҡулланып, диалог ҡороу |
| **Уҡыусыларҙың белемдәрен тикшереү һәм үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2 сәғәт)** | | Үтелгән материалдарҙы ҡабатлау, контроль эш яҙҙырыу, алынған белемдәрен коррекциялау буйынса эштәр башҡарыу. |
| **102 сәғәт** | | |

## 8 КЛАСС (102 СӘҒӘТ)

| Тематик блок, тема | Төп йөкмәтке | Уҡыусылар эшмәкәрлегенең төп төрҙәре |
|---|---|---|
| **Мин һәм минең донъям (26 сәғәт)** | | |
| **Хеҙмәте барҙың – хөрмәте бар ( 12 сәғәт)** | *Хеҙмәте барҙың – хөрмәте бар* К.Кинйәбулатова “Ватаным тауыштары”, З.Биишева “Йәшәү – хеҙмәт”, Л. Подкорытова «Иғтибарлы бул!» Ю.Яковлев «Хеҙмәт» Синтаксис. Һүҙбәйләнеш һәм һөйләм | Хеҙмәт тураһында мәҡәлдәр уҡыу. Кеше тормошонда хеҙмәттең роле тураһында әңгәмә үткәреү. Индивидуаль эш: уҡылған текст буйынса план төҙөү. Практик эш: Ю.Яковлевтың «Хеҙмәт» тексын рус теленән башҡорт теленә тәржемә итеү һәм йөкмәткеһен башҡортса һөйләү |
| | *Хеҙмәт – йәшәү нигеҙе* М.Ғафури «Гөлдәр баҡсаһында», А.Чанышева «Именлектәр теләйем!», Джон Маркс Темплтон «Тормошҡа ашмаҫтай эш юҡ», М.Шаган «Сит телде өйрәнеүселәргә кәңәштәр», | Парҙар менән эш: дәреслектәге текстарҙы иғтибар менән уҡыу, һүҙбәйләнештәрҙе яҙып алыу һәм төрҙәрен билдәләү. Индивидуаль эш: сюжетлы һүрәттәр буйынса һөйләмдәр төҙөү. Практик эш: Д.М. Темплтон «Тормошҡа ашмаҫтай эш юҡ « |

| | | |
|---|---|---|
| | Т. Мөхәмәтҡолов «Ҡыйыулыҡ». Һүҙбәйләнеш. Һүҙбәйләнеш төрҙәре. Теҙмә бәйләнеш. Пунктуация. Тыныш билдәлренең функцияһы | тексын уҡыу, таныш булмаған һүҙҙәрҙе тәржемә итеү, текстың төп темаһын билдәләү, текст буйынса һорауҙар төҙөү. Тексты семантик өлөштәргә бүлеү һәм план төҙөү |
| **Беҙ йондоҙҙар булып ҡайтырбыҙ (14сәғәт)** | *Сәскәле ай*<br>С.Әлибаев “Сәскәле ай”, “Һалдат тора киләсәкте тотоп” (“Йәншишмә” гәзитенән), С.Ғәбиҙуллин “Ҡотлайым мин”, М. Харис “Хат.<br>Һүҙбәйләнеш. Эйәртеүле бәйләнеш | Индивидуаль эш: Еңеү көнөнә арналған шиғыр, текстар уҡыу.<br>Башҡортостан Республикаһының күп милләтле халҡының ҡаһарманлығы тураһында әңгәмә.<br>Коллектив эш: «Һалдат тора киләсәкте тотоп» («Йәншишмә» газитенән) уҡыу һәм грамматик эш төрҙәрен башҡарыу |
| | *Беҙ йондоҙҙар булып ҡайтырбыҙ*<br>“Салауат Юлаев” (“Башҡорт поэзияһы антологияһы”нан),<br>“Палдискиҙә музей” (“Аманат” журналынан),<br>“Салауат Юлаевҡа һәйкәл” (“Башҡорт энциклопедияһы”нан)<br>Һүҙлек менән эш | Коллектив эш: Салауат Юлаевтың тормош һәм ижад юлы менән танышыу, уның шиғырҙарын (өйрәнелгән кимәлдә) иҫкә төшөрөү.<br>Практик эш: дәреслек буйынса бирелгән текстарҙы уҡыу, яңы һүҙҙәр менән танышыу, һүҙҙәрҙе практикала ҡулланыу.<br>Башҡортостан республикаһының күп милләтле халҡының батырлыҡтары тураһында әңгәмә үткәреү. |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>А.А. Кузнецов “Салауаттан һорау алыу” (картина) | Картинаның авторы менән ҡыҫҡаса танышыу. Картинаның исеме буйынса фекер алышыу.<br>Һорауҙар ярҙамында картина буйынса план төҙөү. Яңы һүҙҙәрҙе үҙләштереү. Үҙләштерелгән һүҙҙәрҙе ҡулланып, һүҙбәйләнеш, һөйләмдәр төҙөү. Бергәләп ҡыҫҡаса картинаны тасуирлау. Картинаның йөкмәткеһе буйынса |

| | | |
|---|---|---|
| | | бәйләнешле инша элементтары менән текст төҙөп яҙыу |
| **Башҡортостан – минең тыуған яғым (29 сәғәт)** | | |
| **Өфө – Башҡортостандың баш ҡалаһы (15 сәғәт)** | *Өфө – Башҡортостандың баш ҡалаһы*<br>И.Гвоздикова “Ҡалаларҙың үҙ биографияһы була”, Н.Нәжми “Тыуған ҡалама йыр”, М. Бураҡаева, И. Бураҡаев, М. Юлмөхәмәтов “Боронғо Өфө” (“Тормош һабаҡтары” дәреслегенән<br>Һүҙбәйләнеш төрҙәре. Теҙмә һәм эйәртеүле бәйләнеш | «Өфө элек, хәҙер һәм киләсәктә» темаһы буйынса әңгәмә үткәреү.<br>Индивидуаль эш: Өфө ҡалаһы тураһында белгәндәре буйынса һорауҙар төҙөү. “Боронғо Өфө” тексы буйынса таныш булмаған һүҙҙәрҙе тәржемә итеү, һүҙәйләнештәрҙе яҙып алып, төрҙәрен билдәләү. Текст буйынса һорауҙарға яуап биреү һәм текстың йөкмәткеһен һөйләү.<br>Практик эш: И. Гвоздикованың «Ҡалаларҙың үҙ биографияһы» тексы буйынса план төҙөү |
| | *Өфө, мин һине яратам!*<br>Т.Ғарипов «Өфө» ҡалаһы атамаһының килеп сығышы», К.Даян «Матур Өфө ҡалаһы», «Өфө урамдары” («Аманат» журналынан),<br>Ә. Шаммасов «Сәләмләү».<br>Һүҙбәйләнеш темаһын нығытыу. | Коллектив эш: проектная работа « Өфө, мин һине яратам!» темаһы буйынса проект эше ҡороу.<br>Индивидуаль эш: уҡылған текст буйынса үҙ фекереңде әйтеү; күренеш һәм факттарға ҡарата текст буйынса үҙеңдең мөнәсәбәтеңде белдереү.<br>Парҙарҙа эш: тема буйынса диалог төҙөү |
| | *Башкортостан – минең тыуған ерем*<br>Т.Нечаева “Скульпторҙың бөйөк эше”, , “Ҡарға бутҡаһы” (“Йәншишмә” гәзитенән), Н.Сладков “Сел менән тепрпе”, Ә.Таһирова “Ерҙе һаҡлайыҡ”, Ф. Иҫәнғолов “Йәй көнө”, | Өҫтәлмә сығанаҡтар ҡулланып, проект эше ҡора белеү. Үҙ аллы, индивидуаль, төркөм, парҙарҙа дөрөҫ итеп эшмәкәрлекте ойоштороу. Тәҡдим ителгән текстарҙа күтәрелгән проблемаларҙы табыу, уны хәл итеү буйынса уртаҡ фекергә килеү, үҙ фекереңде дәлилләү. Уҡылған текстар буйынса әңгәмәләр ойоштороу, йәй миҙгеленең үҙенсәлектәре, йәйге |

| | | |
|---|---|---|
| | | тәбиғәт, йәйге ял тураһында текстар төҙөп яҙыуҙы ойоштороу. |
| **Ай Уралым, Уралым… (14 сәғәт)** | *Минең тыуған яғым*<br>А.Игебаев “Башҡортостан – илгенәм”,<br>Э.Фенинанан “Минең тыуған яғым,<br>Н.Нәжми “Башҡортостан”,<br>Ә.Таһирова “Ерҙе һаҡлағыҙ!”,<br>В.Исхаков “Талпан”,<br>М.Карим “Ватан тураһында уйланыу” “Ҡарға бутҡаһы” (“Аҡбуҙат” журналынан”)<br>Ф.Иҫәнғолов “Йәйге көн”<br>Р.Ниғмәтуллин “Башҡортостан”,<br>Р.Йәнбәков “Мәңге балҡы, Башҡортостан”.<br>Һөйләм. Һөйләмдең төп билдәләре. | Башҡортостандың данлыҡлы кешеләре (композитоҙар, рәссамдар, йырсылар, актерҙар, шағирҙар, яҙыусылар һ.б) тураһында әңгәмә ойоштороу.<br>Өҫтәлмә сығанаҡтар ҡулланып, проект эше ҡора белеү. Үҙ аллы, индивидуаль, төркөм, парҙарҙа дөрөҫ итеп эшмәкәрлекте ойоштороу. Тәҡдим ителгән текстарҙа күтәрелгән проблемаларҙы табыу, уны хәл итеү буйынса уртаҡ фекергә килеү, үҙ фекереңде дәлилләү. Уҡылған текстар буйынса әңгәмәләр ойоштороу, йәй мизгеленең үҙенсәлектәре, йәйге тәбиғәт, йәйге ял тураһында текстар төҙөп яҙыуҙы ойоштороу.<br>Практик эш: Э. Фенина «Минең тыуған яғым» тексын рус теленән тәржемә итеү һәм һөйләмдәрҙең төҙөлөшөнә иғтибар итеү, һүҙлектәр ҡулланыу |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>Р. Нурмөхәмәтов «Агиҙел. Төш мәле» (картина) | Картинаның авторы тураһында белешмә уҡыу. Түбән кластарҙа өйрәнелгән картиналарын иҫкә төшөрөү. Картинаның исеменә иғтибар итеү һәм ни өсөн шундай исем бирелгәнен үҙ миҫалдары менән дәлилләп аңлатыу. Индивидуаль эш: картинаны үҙаллы өйрәнеү.<br>Коллектив эш: һүҙлек эше, терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр менән танышыу. Картина буйынса һорауҙар төҙөү. |

| | | |
|---|---|---|
| | | Индивидуаль эш: картина буйынса план һәм план буйынса һөйләмдәр төҙөү.<br>Практик эш: картина буйынса инша яҙыу. Орфография ҡағиҙәләрен, пунктуация нормаларын (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Тыуған яҡтың тәбиғәте (45 сәғәт)** | | |
| **Алтын көҙ етте (15 сәғәт)** | *Алтын көҙ*<br>М.Сиражи “Йәндәрҙе балҡытыусы”, “Көҙ айҙары” (“Башҡортостан календары”нан),<br>М.Ҡотлоғәләмов “Тәбиғәт ҡомартҡылары”, “Торналар осоп киттеләр” (“Киске Өфө” гәзитенән)С. Муллабаев «Көҙгө урман».<br>Һөйләм. Әйтелеү маҡсаты буйынса һөйләм төрҙәре | Экскурсия: көҙгә тәбиғәтте күҙәтеү һәм тәьҫораттар буйынса әңгәмә ойоштороу. Уҡыусыларҙың күргәндәрен ҙур булмаған текст итеп яҙыуы. Коллектив эш: дәреслектәге текстарҙы уҡығандан һуң. Көҙ, тәбиғәт, хеҙмәт тураһында фекере алышыу.<br>Индивидуаль эш: сюжетлы һүрәттәр буйынса бәйләнешле текст төҙөү.<br>Практик эш: һүҙбәйләнеш һәм һөйләмдәр араһындағы айырмалыҡтарҙы билдәләү, миҫалдар менән иҫбат итеү |
| | *Көҙгө урман*<br>Р.Низамов “Көҙ күренештәре”,<br>“Тәбиғәт ҡосағында” (“Ағиҙел” журналынан),<br>Р.Шаммасов “Тыуған яғым”,<br>К. Бальмонт “Көҙ”. (Д.Юлтый тәржемәһе),<br>Һөйләм төрҙәре. Ябай һәм ҡушма һөйләмдәр | Парҙар менән эш: тема буйынса диалогтар төҙөү.<br>Проблемалы һорау: тәбиғәткә һаҡсыл ҡараш - һәр кемдең бурысы.<br>Көҙгө муллыҡ, хеҙмәт тураһында мәҡәлдәр, һынамыштар уҡыу, уларҙы рус телендәге мәҡәл, һынамыштар менән сағыштырыу.<br>Индивидуаль эш: «Көҙ» темаһы буйынса ябай һәм ҡушма һөйләмдәр ҡулланып, текст төҙөп яҙыу.<br>Үтелгән лексиканы ҡабатлау |
| | Телмәр үҫтереү | Картинаның авторы менән |

| | | |
|---|---|---|
| | В.Меос “Шығайҙағы ҡайындар” (картина) | ҡыҫҡаса танышыу. Картинаның исеме буйынса фекер алышыу. Һорауҙар ярҙамында картина буйынса план төҙөү. Картинаны һүрәтләү өсөн автор ҡулланған төҫтәрҙе билдәләү һәм ни өсөн ҡулланыуын аңлатыу. Яңы һүҙҙәрҙе үҙләштереү. Үҙләштерелгән һүҙҙәрҙе ҡулланып, һүҙбәйләнеш, һөйләмдәр төҙөү. Бергәләп ҡыҫҡаса картинаны тасуирлау. Картинаның йөкмәткеһе буйынса бәйләнешле инша элементтары менән текст төҙөп яҙыу |
| **Ап-аҡ ҡыш етте (15 сәғәт)** | *Ҡыш айҙары*<br>С.Хажиев “Ноябрь”, Ә.Вәхитова “Ҡарҙар яуа”, Д.Лихачев «Тормош», Н.Нәжми “Ҡыш”, Б.Магадиев “Өс һыҙат”, Б.Головин “Аралашыу”. Тулы һәм кәм һөйләмдәр | Экскурсия: ҡышҡы тәбиғәтте күҙәтеү, уның үҙенсәлектәрен билдәләү. Индивидуаль эш: Н. Наджми «Ҡыш» шиғырын тасуири уҡыу. Индивидуаль эш: тулы һәм кәм һөйләмдәр ҡулланып, диалог төҙөү. Парҙар менән эш: карточкалар менән эш. Практик эш: өйрәнелгән лексиканы ҡулланып, ҡышҡы тәбиғәт һәм уның үҙенсәлектәре, ҡышҡы байрамдар тураһында ҡыҫҡаса һөйләмдәр төҙөп яҙыу |
| | *Ҡышҡы урман*<br>С.Әлибаев “Ҡышҡы урман”, В.Сухомлинскиҙән “Буран”, Е.Кучеров “Бураны ла, тамсыһы ла булыр”., “Беҙҙә ҡышлаусы ҡоштар” (7-се кластың “Биология” дәреслегенән). Ябай һөйләм. Һөйләмдең баш киҫәктәре. Эйә менән хәбәр | Коллектив эш: Н.Нәджмиҙең ҡыҫҡаса биографияһы менән танышыу һәм «Ҡыш» шиғырын тасуири уҡыу, тәҡдим ителгән эш төрҙәрен башҡарыу.. Индивидуаль эш: тема буйынса бер составлы һәм ике составлы һөйләмдәр менән ҡыҫҡаса текст төҙөп яҙыу. Ябай һөйләм темаһын үҙләштереү. Һөйләмдең |

| | | |
|---|---|---|
| | | баш киҫәктәрен айыра белеү |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>В.Э.Меос “Ауылда ҡыш” (картина) | Картинаның авторы тураһында белешмә уҡыу. Түбән кластарҙа өйрәнелгән картиналарын иҫкә төшөрөү. Картинаның исеменә иғтибар итеү һәм ни өсөн шундай исем бирелгәнен үҙ миҫалдары менән дәлилләп аңлатыу. Индивидуаль эш: картинаны үҙаллы өйрәнеү.<br>Коллектив эш: һүҙлек эше, терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр менән танышыу. Картина буйынса һорауҙар төҙөү.<br>Индивидуаль эш: картина буйынса план һәм план буйынса һөйләмдәр төҙөү.<br>Практик эш: картина буйынса инша яҙыу. Орфография ҡағиҙәләрен, пунктуация нормаларын (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Йәмле яҙ, һағындыҡ һине! (15 сәғәт )** | *Яҙ етте*<br>Г.Яҡупова “Өмөтлө яҙ, һағындыҡ һине!”, ,<br>И.Насыри “Яҙ килә”,<br>З.Валитов “Март башы”,<br>Е.Кучеров “Яҙғы һыуҙар”,<br>Һөйләмдең баш ҡиҫәктәре.<br>Эйә менән хәбәр | Яҙғы тәбиғәт, уның үҙенсәлектәре тураһында әңгәмә үткәреү. Индивидуаль эш: бөгөнгө һауа торошо тураһында ҡыҫҡаса текст яҙыу. Һөйләмдең баш киҫәктәренә һыҙыу.<br>Парҙарҙа эш: үтелгән тема буйынса диалог төҙөү |
| | *Еңеү көнө*<br>К. Кинйәбулатова «Йырлай-илай еңеү яуланыҡ», «Тәүге космонавт» («Башкортостан» газетынан),<br>Р. Ниғмәти «Ватан»,<br>В. Сухомлинскиҙән “Геройҙар ҡәбере”.<br>Эйә менән хәбәр араһында | Парҙар менән эш: текст буйынса эш һәм грамматик эште башҡарыу (һөйләмдең баш киҫәктәрен билдәләү).<br>Индивидуаль эш: һөйләмдәрҙә эйә менән хәбәр араһында ни өсөн һыҙыҡ ҡуйылғанын аңлатыу.<br>Коллектив эш: К. Кинйәбулатова «Йырлай-илай еңеү яуланыҡ» тексын уҡыу, төп темаһын |

| | | |
|---|---|---|
| | hыҙыҡ | билдәләү, текст буйынса фекер алышыу |
| **Уҡыусыларҙың белемдәрен тикшереү һәм үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2 сәғәт)** | | Тәҡдим ителгән тема буйынса проект башҡаралар, үҙ эштәрен яҡлайҙар һәм баһалайҙар. |
| | | Контроль эштәр башҡаралар, һүҙлек диктантын яҙалар. |
| **102 сәғәт** | | |

## 9 КЛАСС (102 СӘҒӘТ)

| Тематик блок, тема | Төп йөкмәткe | Уҡыусыларэшмәкәрлегенең төп төрҙәре |
|---|---|---|
| **Мин һәм минең донъям (12 сәғәт)** | | |
| **Һаумы, мәктәп! (12сәғәт)** | *Мәктәп йылдары*<br>А.Игебаев “Тоғро дуҫым, йор юлдашым!”, М.Горький “Китапты яратығыҙ”, М.Кәрим “Мәктәпкә барыу…” (“Оҙон-оҙаҡ” повесынан өҙөк), А.Ферсмандан “Ваҡыттан ҡәҙерлерәк нәмә юҡ”, Ғ.Хөсәйенов “Бәхет нимә?” “Күбәләктәр оса” (“Аманат” журналынан), М.Аҡмулла “Көҙ”<br>Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре. +6 | Коллектив эш: М.Горький «Китапты яратығыҙ» тексын уҡыу һәм кеше тормошонда китаптың роле тураһында әңгәмә ойоштороу. Практик эш: А.Ферсмандан “Ваҡыттан ҡәҙерлерәк нәмә юҡ” тексын уҡыу һәм анализлау, текст буйынса һорауҙар төҙөү.<br>Индивидуаль эш: мәктәп темаһы буйынса текст төҙөү һәм үҙ тексындағы һөйләмдәрҙән аныҡлаусыларҙы табып билдәләү.<br>Үтелгән лексиканы ҡабатлау |
| | *Алтын көҙ етте*<br>Ғ.Хөсәйенов “Бәхет нимә?”, К.Ушинскиҙән “Көҙгө көн”, Э. Ишберҙин “Аҡҡош”, “Аҫылташтар иле”.<br>Аныҡлаусы | Ғ.Хөсәйеновтың «Бәхет нимә?» тексын уҡыу һәм «Бәхет нимә ул?» темаһы буйынса әңгәмә ҡороу. Индивидуаль эш: көҙ, көҙгө тәбиғәт темаһына тиң һәм тиң булмаған аныҡлаусылар ҡулланып, диалог төҙөү.<br>Коллектив эш: Э. Ишберҙин |

| | | |
|---|---|---|
| | | “Аҡҡош” тексын уҡыу һәм аҡҡош ҡошоноң башҡа ҡоштарҙан айырмалы яҡтарын билдәләү, башҡа ҡоштарға ла шундай һүрәтләмә биреү.<br>Проблемалы һорау: ҡоштарҙың тәбиғәттәге әһәмиәте һәм уларҙы һаҡлау |
| **Халыҡ ижады – халыҡ хазинаһы (12 сәғәт )** | *Минең шәжәрәм*<br>Ә. Сөләймәнов «Халыҡ ижады», „Торнаның күҙ йәше“ („Киске Өфө“ гәзитенән),<br>Ш.Шәкүрова,<br>Ә.Сөләймәнов „“Урал батыр“ эпосы,<br>С. Галин «Шәжәрә»,<br>А.Шамаев “Башҡорт ҡымыҙы”,<br>Р.Янгужин “Шәжәрә”.<br>Өҫтәлмәлек. Тултырыусы | Практик эш: үҙ ғаиләңдең шәжәрәһен төҙөү<br>Проблемалы һорау: халыҡ ижады әҫәрҙәрен матур әҙәбиәт әҫәрҙәренән айырмаһы<br>Коллектив эш: Ш.Шәкүрова, Ә.Сөләймәнов “Урал батыр“ эпосы тураһында уҡыу, видеояҙманан “Урал батыр” эпосын уҡыусыларҙың яттан һөйләүен тыңлау һәм эпостан өҙөктәр уҡыу, ятлау өсөн өҙөк тәҡдим итеү |
| | *Башҡорт халыҡ ижады*<br>Д. Магадеев «Ырыу бүләге»,<br>«Йәмле Ағиҙел буйҙары» (халыҡ йыры), С.Агиш «Ҡунаҡ ашы», М.Юхма «Аҡҡоштар юлы»,<br>Л.Арыҫланова “Өс әхирәт”.<br>Хәлдәр. Хәл төрҙәре (рәүеш, күләм-дәрәжә, ваҡыт, урын, шарт, сәбәп, маҡсат, кире хәлдәр) | Практик эш: С.Агиш «Ҡунаҡ ашы» тексын уҡыу һәм башҡорт һәм башҡа халыҡтарҙың йолаларына бәйле әҙәп ҡағиҙәләрен билдәләү<br>Коллектив эш: «Йәмле Ағиҙел буйҙары» халыҡ йырын уҡыу һәм йырҙың йөкмәткеһенә ҡарата үҙ фекерҙәре менән уртаҡлашыу.<br>Индивидуаль эш: М.Юхма «Аҡҡоштар юлы» тексын уҡыу, тәржемә итеү һәм текстың йөкмәткеһенә ҡарата үҙ фекерҙәрен әйтеү.<br>Парҙарҙа эш: тема буйынса хәлдәрҙе ҡулланып, диалог төҙөү |
| | Телмәр үҫтереү<br>Р.Нурмөхәмәтов “Чехов Башҡортостанда” | Рус яҙыусыларының Башҡортостанда дауаланыуҙары тураһында мәғлүмәт биреү.<br>Коллектив эш: картина буйынса |

| | | |
|---|---|---|
| | | әңгәмә ойоштороу, уҡыусыларҙың фекерҙәрен тыңлау.<br>План буйынса, ҡулланыу өсөн бирелгән һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр ҡулланып, картина буйынса инша яҙыу |
| **Менгән атым-уң ҡанатым (8 сәғәт)** | *Менгән атым-уң ҡанатым*<br>Н.Иҙелбай “Ел, ерәнем”, “Башҡорт аты” (“Һаҡмар” гәзитенән), А.Куприндан “Аттар”, Н.Иҙелбай “Ел, ерәнем”, В.Архангельский “Йылғалар…”, А.Куприн “Аттар”, Ә.Әминев “Турат”, С. Агиштан “Турыҡай”, Х.Юлдашев “Ҡара юрға”.<br>Ябай һөйләм төрҙәре. Ике составлы һәм бер составлы һөйләмдәр | Беседа о происхождение башкирской лошади, ее истории. О названия лошадей по половозрастному признаку. Башҡорт аты, уның кеше тормошондағы әһәмиәте, аттарҙың төҫ һәм йәше буйынса атмалары тураһында әңгәмә ойоштороу.<br>Практик эш: белешмәләр, энциклопедия ҡулланып, Башҡортостанда (Л. Н. Толстой, А. П. Чехов) булыуы, уларҙың ҡымыҙ менән дауаланыуы тураһында текст төҙөү.<br>Коллектив эш: «Кеше тормошонда аттың әһәмиәте» темаһы буйынса проект эше ҡороу.<br>Индивидуаль эш: «Мин «Аҡбуҙат» ипподромында»темаһы буйынса диалог ҡороу |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>Ф.Кащеев “Башҡорт ҡымыҙы” | Картина авторы менән таныштырыу.<br>Коллектив эш: һүҙлек эше, терәк һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр менән танышыу. Картина буйынса һорауҙар төҙөү.<br>Индивидуаль эш: картина буйынса план һәм план буйынса һөйләмдәр төҙөү.<br>Практик эш: картина буйынса инша яҙыу. Орфография |

| | | |
|---|---|---|
| | | ҡағиҙәләрен, пунктуация нормаларын (өйрәнелгән кимәлдә) һаҡлау |
| **Башҡортостан – минең тыуған төйәге(10 сәғәт)** | | |
| **Башкортостан мәҙәниәте (10 сәғәт)** | Башҡортостан театрҙары Ф. Фаткуллин «Өфө театрҙары», Г. Галина опера «Салауат Юлаев», «Музейҙар» («Мәктәп календарынан»), А. Абушахманов «А. Мөбәрәков», по Н. Гродзенский «Музыканы нисек тыңларға өйрәнергә», Ф. Латипова «Балҡы, «Нур!», И. Кинйәбулатов «Фәйзи Ғәсҡәров», Г. Галина «Әмин Зөбаиров», «Х.Кудашев» («Башкортостан» газетаһынан).<br>Бер составлы һәм ике составлы һөйләмдәр | Рәсәй һәм Башҡортостан Республикаһының театрҙары, уларҙың барлыҡҡа килеү тарихы, бөгөнгөһө, киләсәге музейҙары, халыҡ театрҙары, күренекле сәнғәт оҫталары тураһында әңгәмә ойоштороу.<br>Коллектив эш: театрҙарҙың эшмәкәрлеге, актерҙар тормош һәм ижад юлы тураһында видеояҙмалар, фотоальбомдар ҡарау.<br>Индивидуаль эш: үҙҙәре ҡараған спектакль тураһында ҡыҫҡаса һөйләү.<br>Парҙарҙа эш: тема буйынса («Мин музейҙә», «Мин театрҙа») бер составлы һәм ике составлы һөйләмдәр ҡулланып, диалог төҙөү |
| **Тыуған яҡтың тәбиғәте (58 сәғәт)** | | |
| **Башҡортостан тәбиғәте (15 сәғәт)** | *Тыуған яҡ тәбиғәте*<br>Ғ.Хөсәйенов «Тыуған төйәк» Р.Бикбаев «Уралыма», Н. Мусин «Тормош йәме», Т.Ғәниева «Оло ялан» (рус һәм башҡорт телендә), Р.Ғарипов “Кеше”.<br>Бер составлы һөйләмдәр. Уларҙың грамматик билдәләре. Бер составлы һөйләм төрҙәре. Бер составлы һөйләмдәрҙең ике составлы һөйләмдәрҙән грамматик айырмалыҡтары | Беседа на тему «Кеше тормошонда һәм йәмғиәттең үҫешендә тәбиғәттең әһәмиәте» тураһында әңгәмә.<br>Тәбиғәткә экскурсиялар ойоштороу һәм алған тәьҫораттар буйынса инша яҙыу.<br>Практик эш: Р. Бикбаевтың «Уралыма» шиғырын тасуири уҡыу һәм анализлау.<br>Коллектив эш: Н. Мусиндың «Урманым» тексын уҡыу һәм текстың йөкмәткеһен һөйләү, текст буйынса әңгәмә ойоштороу.<br>Индивидуаль эш: «Мин урманда» темаһы буйынса бер |

| | | |
|---|---|---|
| | | составлы һөйләмдәр ҡулланып, диалог төҙөү |
| | *Тыуған ер*<br>Р. Әҙһәмова «Тыуған илкәйем-ғәзиз еркәйем», Д. Буляков «Тыуған яҡ », Ф. Мөхәмәтйәнов «Кеше –ил күрке», «Еребеҙҙең йәшел бүләге » (из журнала «Аманат», М. Багаев «Башкортостан»,<br>М.Багаев “Башҡортостан!,<br>Р.Шәкүр “Тыуған йорт”<br>Бер составлы һөйләм төрҙәре: билдәле эйәле һөйләм, билдәһеҙ эйәле һөйләм, эйәһеҙ һөйләм, атама һөйләм | Коллектив эш: белешмәләр, энциклопедия материалдары ҡулланып, «Тыуған илкәйем-ғәзиз еркәйем»темаһы буйынса проект эше ҡороу.<br>Индивидуаль эш: бер составлы һөйләмдәр ҡулланып, диалог төҙөү<br>Практик эш: уҡылған текст һәм шиғырҙарҙы ҡулланып, тема буйынса үҙ тексын төҙөү һәм уға исем биреү |
| | *Телмәр үҫтереү*<br>В.Меос “Ҡоштар китә” (картина) | Картина буйынса фекер алышыу, картина ниндәй миҙгелде, ҡайһы мәлдә сағылдырыуын билдәләү.<br>Индивидуаль эш: картинаны үҙ аллы өйрәнеү. Коллектив эш: картина буйынса бер-береһенә һорауҙар биреү.<br>Коллектив эш; дәреслектәге план буйынса картинаны һөйләү.<br>Практик эш: картина буйынса инша яҙыу |
| **Беҙ ҡышты ла яратабыҙ (13 сәғәт)** | *Ап-аҡ ҡыш*<br>Р.Ғарипов “Тәүге ҡар”, Н.Исламғолова “Ҡышҡы биҙәктәр”, Ш.Бабич “Кем өсөн?”, “Ҡышҡы юл”<br>Тулы һәм кәм һөйләмдәр | Коллектив эш Ш. Бабичтың «Кем өсөн?», «Ҡышҡы юлда» шиғырҙарын тасуири уҡыу, анализлау, шиғырҙың исемендә ҡуйылған һорауға яуап биреү һәм шиғырҙарға ҡарата үҙ фекерҙәрен әйтеү.<br>Индивидуаль эш: «Мин ҡышты яратам» темаһы буйынса тулы һәм кәм һөйләмдәр ҡулланып, ҙур булмаған текст яҙыу. |
| | *Ҡышҡы урман* | Индивидуаль эш: бөгөнгө һауа |

| | | |
|---|---|---|
| | Н. Мусин «Уралда һалҡын ҡыш», “Ҡышҡы көндә” («Аманат» журналынан), В.Костров “Һаумы”, Р.Әхмәҙиев “Һалдаттар”, “Һыуыҡ тейеү” (“Мәктәп календары”нан), Р.Шәкүр “Яңы йыл”, С. Әлибаев “Ҡышҡы урман”. Тиң киҫәкле һөйләмдәр | торошо тураһында тиң киҫәктәр ҡулланып, белдереү яҙыу. Практик эш: дәреслектәге текстарҙы уҡыу һәм анализлау. Коллектив эш: ҡышҡы уйындар, ҡыш миҙгеленә тап килгән байрамдар, милли байрамдар тураһында һөйләү. Парҙарҙа эш: тиң киҫәктәр ҡулланып, ҡышҡы урманды тасуирлау |
| **Яҙ килә (15 сәғәт)** | *Яҙ бүләге* А.Игебаев “Яҙ бүләге”, Л.Фархшатова”Тал бөрөһө”, Ғ.Дәүләтов “Яҙғы донъя”, Б.Ишемғол “Яҙ” Тиң киҫәкле һөйләмдәрҙә тыныш билдәләре | Коллектив эш: А.Игебаевтың һәм Ғ.Дәүләтовтың ҡыҫҡаса биографиялары менән танышыу һәм А.Игебаев “Яҙ бүләге”, Ғ.Дәүләтов “Яҙғы донъя” шиғырҙарын тасуири уҡыу, шиғырҙа сағылдырылған күренештәргә ҡарата үҙ фекерҙәрен әйтеү. Индивидуаль эш: сюжетлы картиналар буйынса тиң киҫәкле һөйләмдәр ҡулланып, һөйләмдәр яҙыу. Практик эш: яҙ, яҙғы тәбиғәт тураһында видеояҙма ҡарау һәм уҡыусыларҙың ҡаралған сюжет буйынса бер-береһенә һорауҙар биреүе һәм тулы яуап биреүҙәре |
| | *Яҙғы тәбиғәт* Р. Ишморатова «Март», Г.Юнысова “Әсәйҙәр бит яҙҙар кеүек”, Ғ.Рамазанов “Әсә йыры”, “Апрель” (“Мәктәп календары”нан), А.Игебаев “Ағастарҙы япраҡ биҙәй”, З.Ҡотлогилдина “Билдәһеҙ һалдат ҡәбере”, А.Мағазов “Ихтыярҙы тәрбиәләргә кәрәк”, “Аҡ ҡайын” | Коллектив эш: дәреслектә бирелгән текстарҙы уҡыу. Бирелгән һүҙҙәр йыйылмаһынан, текстарҙың йөкмәткеһенә ҡарап, яҙ миҙгеленең үҙенсәлектәрен башҡорт телендә дөрөҫ, аныҡ итеп әйтеү, һәр миҙгел буйынса уҡыусыларҙың иркен һөйләй белеүҙәре. Практик эш: яҙғы тәбиғәттә үҙенсәлектәре тураһында тиң киҫәкле һөйләмдәр эргәһендә |

| | | |
|---|---|---|
| | (“Йәншишмә” гәзитенән Предложения с обобщающими словами при однородных членах Тиң киҫәкле һөйләмдәр эргәһендә дөйөмләштереүсе һүҙҙәр | дөйөмләштереүсе һүҙҙәр ҡулланып, һөйләмдәр яҙыу. Орфографик һәм пунктуацион нормаларҙы һаҡлау |
| **Йәйге матурлыҡ (15 сәғәт)** | *Йәй етте* Р. Ғарипов «Бала булып булмай, тик бала саҡ...», Т. Йосопов «Ҡыңғырау тауышы», Г.Хөсәйенов « Ғәзиздәрҙән-ғәзиз тупраҡ». Ҡушма һөйләм | Коллектив эш: Р.Ғарипов, Т.Йосопов, Ғ.Хөсәйеновтың ҡыҫҡаса биографиялары менән танышыу һәм Р. Ғарипов «Бала булып булмай, тик бала саҡ...», Т. Йосопов «Ҡыңғырау тауышы», Г.Хөсәйенов « Ғәзиздәрҙән-ғәзиз тупраҡ» шиғыр һәм текстарын тасуири уҡыу, анализлау. Йәй, йәйге ялдар, йәйге эштәр, ололарға ярҙам итеү тураһында әңгәмә үткәреү. Практик эш: йәй темаһы буйынса текст тыңлау һәм тыңланған текстың йөкмәткеһен ҡушма һөйләм ҡулланып яҙыу. Үтелгән лексиканы ҡабатлау |
| | *Телмәр үҫтереү* У.Мөхәмәтшин “Ғаилә. Һабантуй” | Картинанының йөкмәткеһе менән танышыу. Практик эш: картина буйынса һүҙҙәр һәм һүҙбәйләнештәр яҙыу. Ундағы ғаилә ағзаларын атау. Картина буйынса план төҙөү. |
| | *Йәйҙе яратам* Ғ.Фәйзи «Йәйҙе яратам”, “Йәй” (“Мәктәп календары”нан), Ф.Фаткуллина “Ҡояш”, Д.Мырҙаҡаева “Йәйҙең хушлашыу айы”, А.Баһуманов “Йәй уртаһы”, Т.Васильев “Һабантуй”, Ғ.Хөсәйенов “Ер-беҙҙең байлығыбыҙ”, А.Баһуманов | Коллектив эш: “Йәмле йәй айҙары” темаһын үҙләштереү барышында йәй айҙары, уларҙың үҙенсәлектәре тураһында ҡабатлау. Парҙарҙа эш: йәй айҙары, йәйге ялдарын нисек уҙғарыуҙары, нимәләр планлаштырыуҙары тураһында диалог ҡороу. Практик эш: дәреслектәге текстарҙы уҡыу, төрлө төрҙәге |

| | | |
|---|---|---|
| | “Йәй уртаһы”.<br>Ҡушма һөйләмдең мәғәнәүи, структур, интонацион берҙәмлеге | һүҙлектәр, белешмәләр, өҫтәлмә сығанаҡтар менән иркен ҡуллана алыу |
| **Уҡыусыларҙың белемдәрен тикшереү һәм үтелгәндәрҙе ҡабатлау (2 сәғәт)** | | Үтелгән материалдарҙы ҡабатлау, контроль эш яҙҙырыу, алынған белемдәрен коррекциялау буйынса эштәр башҡарыу |
| | Проект эше | Проект төҙөү, әңгәмәләшеүсене тыңлау, ишетергә өйрәнеү, яуаптарҙы уйлай, йөкмәткене анализлау һәм һөҙөмтәне презентациялау. |
| | Белемдәрен тикшереү | Контроль эштәр башҡарыу. |
| **102 сәғәт** | | |